

TÜRK ADININ İLAHÎ MUHTEVASINA DAİR

Dr. Yaşar KALAFAT

*"Muhabbetin canda canlardan hastır
Avutur Veysel'i bir şen piyestir
Türk adı babamdan bana mirastır
Daha bundan başka adı neyleyim*

Âşık Veysel

*"Gök Türk Devletini kuran ve bu devleti 744 yılına kadar
yaşatan Türk (< Türük) budun (= kavim, el)'dur. Türk
(< Türük), türü- filinden -k- eki ile yapılmış bir isim olup
türemiş, yaratılmış demektir. Yörük adının Yörü filinden
geldiği gibi."*

Prof. Dr. Faruk Sümer

*"Cenab-ı Hakk'a giden yollar
Yaratılanların sayısı kadar çoktur."*

Sinan Dede

GİRİŞ

Biz bu inceleme yazımızla kökeninde uluhiyet olduğuna inandığımız "Türk" adının üzerinde dururken; bizi bu düşünceye sevkeden verileri de inceledik. İlahî muhtevanın mahiyetini irdelemeye, Tevhit inanç düzlemindeki yerini belirlemeye çalıştık. Konumuza yardımcı olabilecek farklı fikir ekzersizleri üzerinde durduk. Bu konuda birinci elden kaynaklardan hareketle çalışma yapmış uzmanların çalışmalarının konumuzla ilgili kısımlarını çalışmamıza aktardık.

Bizi bu çalışmayı yapmaya sevkeden; gerçeğine uygun millet tanımında, Türk milletinin, Türk adından hareketle kazandığı mahiyetti. (Türe ve Dil Teorilerinin ayrılıkları ve ayrılıklarına rağmen) Türk Töresi, Türk Dili, Türk Coğrafyası idi. Bütün bu faktörlerin tayin edici ana faktörü olan Türk Dini idi. Türk Dini'nin Türk millet anlayışındaki yeri ne idi? Anlayışımıza uygun millet tanımı özellikle Türk milletinin tanımını yapan ustalar, bu konuda neler demişlerdi? İhtiyaç duydukça bu tür alıntılar da yaptık.

Bu çok geniş sahada yapılmakta olan çalışmalar, giderek artmaktadır. Şüphesiz bir çoğundan biz haberdar değiliz. Tanış olduğumuz çalışmaları da gerektiği gibi aktarabildiğimiz iddiasında da değiliz. Nitekim bu ikinci denememizde de tesbitlerimizin tümünü yansıtamıyoruz. Bizim konuyu irdelemede yer aldığımız cephe, halk kültürüdür. Şüphe yok ki, bu derece ciddi bir konuda bir ilmî disiplin yeterli değildir. Biz; ağırlık olarak Türk Dini, Türk Tanrısı, Kut, Töre gibi konular üzerinde halk biliminden, daha doğrusu halk inançlarından hareketle duracağız.

Ziya Gökalp, konuya, "Hars itibariyle başka milletleri kendi fevkinde gören bir millet dejenere olmuş demektir. Bu hale binaen, biz Türkler, medeniyet itibariyle, Avrupalıları kendi fevkimizde görebiliriz. Bu hususta Avrupalıların tilmizi, mukallidi olabiliriz. Fakat zinhar hiçbir milletin harsını kendi harsımızın fevkinde görmemeliyiz. Zinhar hars hususunda, hiçbir milletin tilmizi yahut mukallidi olmamalıyız." diyerek ışık tutmaktadır.

Halk bilimi, bilhassa halk inançlarının, Türklüğün tanımındaki önemine İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu da ışık tutmaktadır¹. Muhtelif vesilelerde yaptığı açıklamalar, bizim için özel önem arz etmektedir. "Bizi ölülerimize sınımsız bağlayan efsaneler, masallar, atasözleri vardır. Bunları söküp atmak ne elimizdedir, ne de bu iş faydalıdır. Millî varlığımızın ilk cevherleri akıl ve medeniyet alanını dahi aşan bu derin ve karanlık zihniyette gömülüdür. Coğrafya, tarih, politika medeni ihtiyaç ayrımlarına karşı Türk'ü her yerde Türk bırakan, aynı insan soyu ve vicdan birliği olarak tanıtan işte bu kültürdür" (s. 245). "Efsaneler kuru akıllara değil, coşkun gönüllere söylerler. Efsane, millî idealizmin mistik merhalesidir. .... Dirileri gibi ölülerini de seferber eden millet bizimkidir" (s. 19). "Feylosof bir soy gerçek diliyle konuşur; halk felsefesini sembol diliyle söyler. Feylosofun eseri felsefi bir sistemdir. Halk felsefesinin eseri, felsefi efsanelerdir" (s. 186).

"Türklerle müslümanlığın kaynaşması o derece olmuştur ki, birincinin yok olmasıyla, ötekinin yaşayabilmesi hemen imkânsızdır. Onun için camiler, tekkeler, mezarlıklar, cenaze, mevlüt törenleri, dinsel edebiyat, tasavvuf felsefesi, evliya ve meczup menkıbeleri, Türk din geleneklerini aydınlatabilirler" (s. 184) demektedir. Bunları okurken ve Türk mitolojisinde

1 İ. H. Baltacıoğlu, Türk'e Doğru, Ankara 1994

Ak Kemiğ'in Hakarı, beyleri, aydınları; Karakemiğın çiftçiyi, köylüyü, sade vatandaşı simgelediği düşünülünce hatıra şu geliyor. Günümüzde harsın, bozulmamış kültürün sahibi halk; dejenerasyonun, kopyacılığın, özentinin temsilcisi ise mektepli zümredir. Adeta sağlam yapıyı bozmak için Akkemik, içinden feth edilmiş çürümeye zorlanılıyor.

Türk Cihan Hâkimiyeti mefkûresi, neyi amaçlamıştı? Gücünü nereden alıyor ve kimin adına hareket ediyordu? Bu konunun da üzerinde durmaya çalıştık. Gök Tanrı İnanç Sistemi içerisinde Kut ve Töre ilişkilerini tartıştık. Türk Ata ile başladığına inandığımız Türk tarihinin derinliği konusunda Atatürk'ün ne düşündüğüne de yer verdik.

J. Nemeth, Türk adı üzerinde yapılmış farklı etimolojik tahliller üzerinde durmakta, onların farklılıklarını tartışmaktadır. Bu farklılıklar Türk'ün mistik anlamı itibariyle irdelenince; aynılık değil, ayrılık muhtevalıdır. Nitekim, Türk'e verilen anlamlarda; "kudret", "terk etmek", "Dağ", "Soyun Atası", "Kutsal Kitabın Togharması", "Töre", "Türemek" anlamları üzerinde durmaktadır².

Fazla zorlamaya gitmeden ve iddialı olmaksızın bu konuda şunlar söylenilebilir: Biz, ilahî mesajın tebliğcisinin "Türk" olabileceği, tebliğcinin adını soyuna vermiş olabileceği, tebliğın giderek yaşamakta olduğu, ilahî mesajı almış olanın evvelde benimsediği inanç ve uygulamaları terketmiş olabileceği, Gök Tanrı İnanç Sistemi'nde "Dağ" kültürünün de mevcudiyeti üzerinde durmuşuk³.

Türklerin mensup oldukları ilk dinin isminin ne olduğu konumuzla öncelikle ilgili olan bir husus değildi. Biz bu inancın isminin muhtemelen Gök-Tanrı Dini olabileceği veya emarelerinin tesbiti yapılan inanç sisteminin Gök-Tanrı ismi ile de tanımlandığı üzerinde durmuşuk. Bu dinin tebligatçısı Türk Ata mı idi? Tartışılan konulardan birisi de bu iken, Türk adı ile tanımlanan topluma muhakkak ki, başka Nebi ve Resuller de gönderildi. Diğer taraftan "Türk dinli" çeşitli toplumların buldukları coğrafyacılar tebliğci olarak gönderilen Nebi ve Resuller de oldular. Gök-Tanrı inanç sisteminin mahiyeti ne denli Hanif inancı kapsamına girmektedir) gibi hususları ve Oğuz Kağan ilahî bir tebligatçı mı idi? Mistik tarihimizde Zülkarneyn ve Kanturaoğlu'nun yerleri nelerdi? Türkler ile ilgili hadisler hangileri idi? Türk Töre'sinin muhtemel semavî mahiyetini, Şamanizmin Türk İnanç tarihindeki yerine dair ileri sürülen fikirleri evvelce tartışmış, derleyebildiğimiz halk inancı malzemelerini de yorumlamışuk⁴. Vardığımız nokta; Türk kimliğinin mistik bir muhtevasının bulunduğu, bu mahiyetin günümüz Müslümanlığının bir dönemdeki tezahürü olabileceği,

2 J. Nemeth "kavim adı olarak Türk", Türk Dünyası Araştırmaları, s. 95, Nisan 1995, sh. 53-57

3 Y. Kalafat, "Güney Türkistan'dan Türkiye'ye Meseleler ve Türk Kültür Kimliği", İstanbul 1995

4 Dr. Yaşar Kalafat, Güney Türkistan'dan Türkiye'ye Meseleler ve Türk Kültür Kimliği, İstanbul 1995, sh. 16-41

kültür içerikli bu kimliğin üzerinde durulmasının irticaya ve ırkçılığa açık olmadığı gibi, İslâmiyet ve Türk milliyetçiliğine de aykırı olmadığı idi.

Gök, Türklerde, ulunun yücenin ifadesi idi. Gök Tanrı: Ulu Tanrı, Yüce Tanrı karşılığı idi. Günümüz Türk halk inançlarında Gök'ün bu inançtan kaynaklanan kutsiyeti hâlâ yaşamaktadır⁵. Gök-Tanrı İnanç Sistemi, Türklerin ilk inançlarından itibaren değişikliğe uğramış olsa da varlığını Türk devlet hayatında da sürdürmüştür.

Yusuf Has Hacip, "Cahil kişi boş bir kalıptır. Bilginin yeri göğünde üstündedir" demektedir. Bahaeddin Ögel'in verdiği bilgiye göre "... Hunların Türklerin bir nevi Tek Tanrılı dine tekabül eden Gök Dini vardı. Gök Dini'nin törenlerini idare eden başrahip Türk Kağanı idi. Devlet ve din işlerinin başkanlığı birdi. Hatta Devlet Başkanı Tanrı'nın oğlu ve yeryüzündeki vekili sayılırdı." "Hakanlar dış tehdide karşı milletini kılıç ve iç tehdide karşı da Töre ile koruyorlardı. Yönetim meclisinde hakanın Sağında ve Solunda Bilge-Tekinler yer alır, Meclis toplantısına Kut toplantısı denirdi." "Oğuz Kağan'ın Gök'ten inen birinci hanımından olan oğulları, Gün, Ay ve Yıldız iken, Ağaç kovuğundan çıkan oğulları, Dağ, Deniz ve Gök'dü" Radloff'a göre "Göktürkler'de kardeşlerden en yükseğe atlayan itibar görürken, kuzey Türk destanlarında ise, göğe doğru kara ok atılırdı." Çetr ise, hükümdarın başının bir mızrak kadar üzerinde açılan muhtelif renklerde güneşlik ve şemsiyenin adı idi. Irkil Ata veya Bilge Irkil Koca, Oğuz Han'ın büyük oğlu Gün Han'ın veziri idi. Türkmenlerin şeceresine göre Türk töresini koymuştu⁶. Bize göre Kut'un gerçek sahibi Tanrı'dır. Müslümanlıkta Nebilerin vekilleri olduğu gibi muhtemeldir ki Irkil Ata da vekildi.

Türk kimlik birliğinde, dil birliği inkâr edilemez bir faktördür. Soy realitesi de önem arzettiği dönemler yaşamış olabilir. Bize göre, kimliğimizin tayin edici aslı unsuru kültürdür. Sait Başer bu konuda "Türk kelimesi de aslında bir ırk adı değildir. Töre'ye mensup veya onu benimsemiş olan muhtelif kavimlerin bir üst kimliğidir. Yani Türk Devleti bir medeniyet anlayışının, bir kâinat görüşünün devletidir. Yoksa basit bir ırk devleti değildir." demektedir. İ. Hakkı Baltacıoğlu ise; "ırk biyolojik bir gerçektir. Irkın taşıyıcısı uzvî verasettir. Irk hayvanî bir olgudur. Aynı millî grubun içinde ayrı kafatası tipleri bulunabiliyor. Aynı millî birliğin içinde ayrı kan grupları bulunabiliyor. Türk milleti beyaz ırktandır. Fakat içinde bu ırkın Alıplı, Şimalli ve Akdenizli tipleri gibi çeşitler vardır. (...) millet türlü ırkî çeşitleri içine alan ahlâkî bir birliktir. (...) Kan grupları bakımından ırklar hiç de homojen olmayan manevî birliklerdir. (...) Her millet, her kültür birliği için, olduğu gibi kabul edilebilecek mücerret ve milletlerarası bir devlet şekli yoktur, olmaz da. Her normal devlet ve her

5 Yaşar Kalafat, "Halk İnançlarında Göğe Kaldırma Dinî Pratiği", Konya 1995

6 Mehmet Niyazi, Türk Devlet Felsefesi, İstanbul 1993, sh. 241, 175, 286, 84

normal politika rejimi bir millettir ve o millet içindir. Devletlere bu millî özelliği veren millî geleneklerdir. Bu gelenekler rejim ayrılıklarına ve değişikliklerine rağmen tarih boyunca sürüp gelirler. Kendi millî geleneklerine uygun bir devlet kuramayan milletler, birlik ve bütünlüğe kavuşamazlar. Dünyanın en kuvvetli devletleri politika geleneği olanlardır. Gelenek düşmanı olan devletlerin bile gizlice bağlandıkları millî gelenekleri vardır⁷ demektedir.

Biz, rahmetli Baltacıoğlu'nun millet tanımına, Türk milleti anlayışına katılıyoruz. Millî gelenek ile Töre arasındaki ortaklıklara rağmen Gelenek Töre'yi tamamen karşılamaz. Bununla beraber hocamızın gelenek için söyledikleri bize Töre çağrışımı yapmaktadır.

Biz, Türk töresini, Türk Ata ile başlatma eğilimindeyiz. Değerlendirebildiğimiz veriler, bizi bu şekilde düşünmeye sevk etmektedir. Bilindiği gibi insanlara gönderilen Peygamberlerin ilki Âdem Aleyhisselâm, sonuncusu da Muhammed Aleyhisselâm'dır. Nebilerin sayısı yüz yirmi dört bin'dir. Bu miktarın üç yüz on beş kişisi Resuldur. Kur'ân-ı Kerim'de isimleri anılan Peygamber; Âdem Aleyhisselâm, İdris Aleyhisselâm, Nuh Aleyhisselâm, Hûd Aleyhisselâm, Sâlih Aleyhisselâm, İbrahim Aleyhisselâm, Lut Aleyhisselâm, Yakup Aleyhisselâm, Yusuf Aleyhisselâm, Eyyub Aleyhisselâm, Zülkafi Aleyhisselâm, Şuayb Aleyhisselâm, Davut Aleyhisselâm, Süleyman Aleyhisselâm, Lokman Aleyhisselâm, Üzeyr Aleyhisselâm, Zülkarneyn Aleyhisselâm, Yahya Aleyhisselâm, İsa Aleyhisselâm, Muhammed Aleyhisselâm'dır⁸. Kanaatimiz, dinlerin çok sayıda değil bir tane olduğudur. Artan ve değişen tebligatçının sayısı ve isimleridir⁹.

Türk Ata'nın Peygamberler kronolojisi ve Türk Şeceresindeki yerine dair yapılmış tesbitlere değineceğiz. Ancak Nübüvvet: Akıl sahibi kulların üzerindeki dünya ve âhiret işleri hakkında, Allah ile kulları arasında yapılan elçilik demektir. Nebî kendisine, Melek tarafından Vahiy veya kalbine İlham olunan, ya da, sâlih rüya ile uyarılan zât demektir. Resul ise, Resul olması haysiyetiyle, Nübüvvet Vahy'inin fevkında özel bir vahy ile üstün kılınmış olan ve kendine Cebrâil Aleyhisselâm'ın, Allah tarafından özel olarak indirdiği kitap ile vahy etmiş olduğu, Yüce Allah'ın hükümlerini, halka tebliğ etmek üzere gönderdiği kâmil insan, demektir. Bunun için her Resul, Nebî'dir. Fakat her Nebî, Resul değildir, denilmiştir¹⁰ verilen miktar ve yapılan tanımlardan sonra Türk Ata'nın var ise yeri, neresidir?

Türk Ata'ya ait olduğu kanaatini taşıdığımız Töre konusunda Sait Başer, ilgili birinci elden kaynakları taradıktan sonra; "Eski Türklerin yazılı

7 İ. Hakkı Baltacıoğlu, Türk'e Doğru, Ankara 1994, sh. 51-53, 199

8 M. Asım Köksal, Peygamberler Tarihi, Ankara, 1993, sh. 9

9 Y. Kalafat, "Türklerin Dinî Tarihi, Türk Halk İnançlarında (Ters) Motifi, Prof. Dr. Abdurrahman Çaycı'ya Armağan, Ankara 1995

10 M. Asım Köksal, a.g.e., sh. 7

olmayan törü (töre) adı verilen şifâhî prensipleri toplamı bir nizamdı. Tanrı elçilerine kitap, suhuf, varak gelirken, yazıya dönüştürülmemiş vahiylerin de varlığı bilinmektedir. (...) Töre, yalnızca Tanrı'nun izni ve kut vermesiyle tatbik sâhası bulabilmekte idi. (...) Töreyle uyandırılan beyler bizzat kut olurlar ve bu kuttan bütün herkes hisse alırdı. .... Töre ne kadar iyi tatbik edilirse kut o kadar güçlenir. .... töre bozulacak olursa gök yerinde durmazdı. .... töre ile kainat nizamı arasında adeta paralellik vardır. (...) Töre ilâhî nizamdır; büyük ihtimalle eski Türk dininin adıdır. (...) Töre'de ilâhî nizam, türeyiş nizamı manası hakimdir. Onda devlet hukuku inancı da vardır. (...) Kutadgu Bilig'de "itmek" kelimesi nizam, düzen karşılığıdır. .... Töre kelimesinin (Törü) Tanrının Törütgen sıfatıyla bir alakası bulunmaktadır. (...) Tanrı iradesinin, beşeriyeti ıslâhu arkasındaki tabii âhengi düşündürmektedir¹¹.

Türklerin Gök-Tanrı veya Ulu Tanrısı sadece Türk ırkının Tanrısı değildi. Olamazdı da. Zira aksi takdirde tevhit inancına aykırı olurdu. Türk Ata, Tanrı buyruğunun getiricisi idi. Bu buyruk doğaldır ki bütün biat edenlere yönelikti. İnsanlar buyruğa saygıları ve imanları nisbetinde Türkleşiyorlardı. Bu konuya tekrar dönülecektir.

Rahmetli Baltacıoğlu'nun "Cihan Harbinden sonra Avrupa basınında bir Allah'ı benimseme modası çıktı. Allah Fransızdır, Almandır .... diye. Bu iddialar hiç de dipsiz değildir. Çünkü Fransız'ın Allah'ı Fransız, Alman'ın Allah'ı Almandır. .... tarihine indiği milletin örfüyle dinin anlaştığı ne Arabin ne Acemin ne de Afrikalı aşiretininki değildir. Din millî vicdanlara girerken, ya düşüyor ya yükseliyor. Türkler Müslümanlığı basmakalıp bir dün olarak almamışlar, onu kendi kültür ve medeniyet menşurundan geçirmişlerdir. .... Bektaşilik, Alevilik, Tahtacılık gibi müslümanlığı eski Türk aşiretlerinin dinsel gelenekleriyle kaynaştırıcı tarikatların inanç ve törenlerinde Türk zihniyeti göze çarpmaktadır. Serbest düşünceye, güzel sanatlara, edebiyat ve musikiye baş yeri vermek topluluk hayatı yaşamak, büyüklere saygı, sıkı bir disiplin, kardeşlik, karşılıklı dayanışma, karşılıklı güven, hür düşünce, hoşgörü gibi Türk gelenekleri bu tarikatların temelinde vardır."¹² tarzında ifade ettiği hususlara Başer de değinmektedir.

"Gök Tanrı ve Yehova arasında bir münasebet yoktur." demektedir. Türk Tanrısı Türk ırkından Hunların Tanrısı anlamında alınmamalı. Türk isimli elçinin tanımladığı Tanrı veya Türk akaidinin sahibi olan Tanrı anlamındadır. Türklerin müslümanlıktan evvelki inançlarının müslümanlıkla imtizâç etmesi Gök Tanrı inancının semavî olduğunu göstermektedir. Ayrıca; saygı, disiplin, kardeşlik, dayanışma, güven, hoşgörü, hür düşünce işe bu inancın esasları olabilir.

S. Başer açıklamalarını yaparken; "Türkler kâinatın hâkimi tek ve mutlak kudret sahibi, adına Gök Tanrı dedikleri bir yüce yaratıcıya inanıyorlardı.

11 Sait Başer, Kutadgu Bilig'de Kut ve Töre'den Sevgi Toplumuna, İstanbul 1995

12 İ. H. Baltacıoğlu a.g.e., sh. 181

Gök Tanrı, vasıfları ve taşıdığı sıfatları itibariyle islâmi ölçülerdeki Allah inancına paralel düşmekteydi¹³. Töre, Türk dininin adı ve tam manasıyla vahdaniyetçi bir inanç sisteminin ismi ve Bulgar, Macar Türklerinin kimliklerini koruyamadıkları üzerinde durulmalıdır. Müslümanlıktan önce vahdaniyetçi bir inanç yapısına Töre ile mensup olan Türkler, Müslümanlıktan evvel İsevi olmuşlarsa vahdaniyetlerini nasıl yitirmiş olabilirler. Hz. İsa da vahiy temsilcisi idi.

Rahmetli Baltacıoğlu "Müslüman olan Türkler milliyetlerini koruyabildiler. Fakat ırkça ve kültürece Türk olan Bulgarlar hıristiyan olunca milliyetlerini kaybettiler. Bu bir iddia değil gerçektir. ..."¹⁴. Bu görüşe katılmak kolay mıdır? Bulgarlar Hıristiyan oldukları için milliyetlerini hakikaten kayıp mı etmişlerdir? Yoksa hıristiyan Türk milletini mi oluşturmuşlardır. Hıristiyan uluslar arasında farklı bir Bulgar kültüründen bahsedilemez mi? Hıristiyan olmalarına rağmen farklı Alman, Fransız v.s. kültürlerinin varlığı ifade edilmiştir. Hıristiyan âlemde Türk hıristiyanlığı incelenmiş midir? Veya, biz Anadolu Türkleri de hıristiyan olsa idik, hıristiyan Türk kimliği oluşur muydu?

Anadolu Türklüğünün millî bir kimlik rotası izleyişinin geçmişi 70-80 yıllıktır. Osmanlı Kültür Kimliği'nden dönüş yapmamış olsa idik, Anadolu Türk Kültürel Kimliği, Müslümanlık içinde, ne nisbetle Araplaşmış olurdu?

Türk kimliği ve bu kimlik içerisinde Kürt kimliği konusunda da Baltacıoğlu ile hemfikiriz. Hocamız bu konuda "... Girit Türklerinin bir kısmı da Türkçe konuşmadıkları halde Türktürler. Çünkü gelenekleri Türktür. Şarkta Kürtçe, cenupta Arapça söyleyen Türkler için de hüküm aynıdır."¹⁵. Biz töresini benimsemiş toplulukların hepsini Türk telakki ederken bu töreyi yaşattıkları için Kürt Türklerinin de Türklükleri üzerinde durmuştu¹⁶. Böylece; ancak Tanrı'nın tasvip ve desteği ile Hakan olunabiliyor ve Hakan kut ve menşe itibariyle Tanrı'dan gelmekteydi. Tanrı Türk Kağanlarını, Türk Töresini yürütmesi için tahta çıkarmaktaydı.

Üzerinde durduğumuz konunun bazı boyutları Muhsin Nadas'ın çalışması ile ilgilidir¹⁷. Yazar bu çalışmasında; "Türkleri Türk yapan ve semavî dinlerin kaynağını teşkil eden Tur kültü (Tur İnancı) nedir" sorusuna da cevap aramaktadır. Yazar Sovyetler Birliği'nin dağılışı ile yeniden dirilen Türklüğü "Tur Kültü" ile izah etmekte, Türklerin, "Tur Kültü"nü taşıyıcıları olduğunu belirtmektedir. Yazar Türklerin ilk yurtlarının Anadolu olduğunu söylemektedir ki, Oğuzhan-Hz. İbrahim aynılığı münasebetiyle tasavvuf

13 S. Başer a.g.e.

14 İ. H. Baltacıoğlu, a.g.e., sh. 180

15 İ. H. Baltacıoğlu, a.g.e., sh. 32

16 Y. Kalafat, Kuzey Afganistan'dan Türkiye'ye Meseleler ve Türk Kültür Kimliği, İstanbul 1995

17 Muhsin Nadas, Türk Dünyasında Tur Kültü Trovalılar ve Türkler, İstanbul 1993, sh. 203-2/3

ehlinden aktardığımız bilgilerde, biz de benzeri açıklamalar yapmıştık. Bu tesbit bize ileride biri Proto-Türklere ait olan iki kadim ve çağdaş dinin olduğunu düşündürcektir.

Türklere ait üzerinde durulan Gök Tanrı inancı irdelenirken Müslümanlık ve hristiyanlıktaki dinî mimariye; kubbe'nin, Gök-kubbe'nin kutsiyeti inancından girdiğini, 16 köşeli kubbe ve takke'lerin menşesinde de Gök Tanrı İnancı olduğunu izah etmektedir. Yazar, Türk kelimesini "yerin ve göğün nuru" anlamı ile izah etmektedir. Ona göre Türk, nur demektir. Böylece bir Türk'ün ilahî elçi, bu elçinin akaidi ve bu elçinin ilk ve sonraki cemaatı anlamları üzerinde dururken, yazar Türk kelimesinin aynı anlam ailesinden, nur olabileceğini açıklamış olmaktadır.

Kızıldereli ve Asya Türk inançlarını karşılaştıranlar, Kızılderilileri hristiyanlaştırmak için onların Maya'lardan kalma bütün dinî yazılarını yaktıklarını belirtmektedirler. Amerika Kızılderilileri büyük bir göçle, Uluğ Türkistan ve Sibiry'a'dan koparak Bering Boğazı üzerinden geçerek Amerika kıtasına geçtikleri üzerinde durulur. Ancak Yakima Kızılderililerinin Büyük Reisi Veninock'un 1915'de yaptığı açıklama da önemlidir. O, "Biz buraya Gök Tanrı tarafından yerleştirildik. Ben bu topraklara ne başka ülkelerden getirildim, ne de geldim. Ben buraya Gök Tanrı tarafından özel olarak gönderildiğimi biliyorum" diyordu. A. A. Aslan muhtelif verileri değerlendirmek göçün 7.500 yıl önce gerçekleştiğini belirtmekte ve Willam Thalbitter'den şu aktarmayı yapmaktadır: "... Arktik bölgesinde yaşayan halkların bu günkü dilleri ne olursa olsun, Yakut Türkleri ile chukchee (cukci), Samoyedler ve Lapp'ların sahip oldukları kültürün şüphe götürmeyecek kadar birbirinin devamı olduğuma inanıyorum..." Mirce Ellade'nin ise açıklamalarından "... Öbür dünyaya seyahat etmek, Arşa çıkmak, cennete gitmek hadisesi, Türk-Tatar ve Kuzey Amerika Şamanları arasında yaygın olan ortak bir özelliktir." alıntısını yapmaktadır¹⁸.

Gök-Tanrı İnanc sistemindeki Şaman'ın fonksiyonu konusunda yazar ise farklı düşünmemize rağmen¹⁹ bu incelemenin konumuz itibariyle önemi şuradadır. Hristiyanlık bugün Uluğ Türkistan'da olduğu gibi bir dönemde Amerika'da eski Türk inancı aleyhinde gelişme göstermiştir. Bir iddia Gök Tanrı inancının Bering Boğazı üzerinden Kızılderili göçü ile Amerika'ya taşındığıdır. Bir diğer iddia ise, Gök Tanrı İnancının ilahî tebligatı Kızılderililerin eski ve yeni yurtları olan Amerika'da aldıkları şeklindedir. Uluğ Türkistan dilleri ile Amerikan yerlilerinin dilleri farklılık gösterse de, kültür ortaklıkları bilhassa dinî kültür ortakları barizdir.

Eylül 1995'te Türkmenistan'da Hocabey Ataverdiyev ile Türkmenici hareketi konuşuyoruz. Türkmen-Oğuz ayrılığından hareketle Türkmenlerin

18 Dr. A. A. Aslan, "Kızılderili ve Asya Türk Şamanizm Türk Dünyası Tarihi Dergisi, s. 103, Temmuz 1995, sh. 34-43

19 Dr. Y. Kalafat, Güney Türkistan'da Türkiye'ye Meseleler Türk Kültür Kimliği, İstanbul 1995

Oğuz Ata'dan neşet ettiğini kabul edince 24 Oğuz boyunun kapsamına girmeyen Türk kesimlerinin Türklükle bağlantısının kaynağı üzerinde duruyoruz. Kırgızlar Türkmen değil ise, Türkmenlerin Türklüğü Oğuz Ata'dan gelirken Kırgızların Türklüğünün izahını. H. Ataverdiyev'den dinliyorum. "Oğuz Ata, Türk Ata'dan çok sonra, Türk Ata çok çok eskidir. Türk Ata, Oğuz Atanın da atasıdır. Türk Oğuz Ata, Türk Atanın Türkmen torunlarının atasıdır. ...."

Bu, bana şu hikâyeyi hatırlattı: Çobanın birisi bir koyun bulur ve Hacı Bektaş tekkesine götürür. Tekkeden buluntu hayvanı almak istemezler. Çoban koyunu Mevlevî tekkesine götürür ve orada koyunu alırlar. Ve Çoban Hacı Bektaş için "O bir zümrüttür, zümrüt leke kabul etmez" denir. Çoban tekrar Hacı Bektaş tekkesine gelir ve olayı anlatır. Bu kere Bektaşî tekkesinden Mevlânâ için "O bir deryadır. Derya'da bu koyun bir katre bile sayılmaz, kaybolur gider." denir.

Türkmen halk bilimci Türk dünyasında ihtilaf olabilecek sorunlara fikrî çözümler getirebilmiştir.

Nisan 1995 tarihinde bir ay kadar Kırgızistan'da bulunduk, halk ve akademisyenlerin, halk bilimcilerin yanı sıra birçok bahşı ile de tanıştık. Böylesi bir koşuşturmanın son günlerinde Bişkek'te bir taksieye bindim. Değişik bir Türkçe ile konuşan şoför, bize ilgi çekici bir açıklama yaptı. Çok kısa ve çok özlü bir ifade kullandı, siz Lailaheillallah Muhammed Resulullah dersiniz, hristiyanlar lailaheillallah İsaen Resulullah, Yahudiler lailahe illellah Musaen Resulullah derler. Arada hiç fark yoktur. Allah'ın üç ayrı resulu Allah'tan başka Allah'ın olmadığını cemaatlarına söyletmişlerdir." dedi. Ben ve arkadaşım bu şoförün yanında inanç bahsini hiç açmamıştık. Hatta hiç konuşmamıştık. Bu şoförün bizi arabasına alması da evvelce yapılmış bir planın uygulaması olamazdı. Esasen şoför bu ifadesiyle bir keşifte bulunmamıştı. Bilinen bir hususu açıklıyordu. Ancak, inançların propaganda savaşı yaptıkları bir ülkede, halk inançları üzerinde çalışan bir kimsenin karşısına bu açıklaması ile bir şoförün çıkışı bana anlamlı gelmişti. Bu açıklamayı yaptığım Türkiye'deki arkadaşlar bu olayı "çağdaş mesihcilik" veya "yeni oriyantalizm" in tezahürü olarak tanımladılar.

Kırgızistan'da şahit olduğumuz diğer bir olay da ilgi çekicidir. Kendisinden halk inançlarına dair aldığımız bilgileri "Kırgızistan Halk Sufizmi'ne Dair" ismiyle yayınladığımız²⁰ Cumakul Tegin 7 saat sorularımıza aralıksız cevap vermiş birçok kere de Manas Ata'dan örneklemeler yapmıştı. Manas Ata'nın olduğu sıra gelince yaşlı kaynak; "Bu Türk Atadan beri böyledir." diyordu. Kırgız halk inançlarında Türk Ata kavramına sözcülük yapan kaynak, Kırgızların Manas Ata'dan çok eski olan Türk Ata'dan bahsediyor ve Türk Atanın birkaç konunun

20 Dr. Yaşar Kalafat, "Uluğ Türkistan'da Halk Sufizmi (Kırgızistan) Türk Dünyası Araştırmaları, S. 97, Ağustos 1995, sh. 95-109.

olduğunu Kırgızlar ve diğer Türk halklarının Türk Ata'nın Umay isimli hanımından geldiklerini söylüyordu. Hatta ona göre Ruslar da Türk Ata'nın başka bir hanımından dünyaya gelmişlerdi. Kırgız halkının muhayyalesinde bir Türk Ata var. İnançlar ve törelerle ilgili her izahın başlangıcı olarak Türk Ata kabul ediliyor. Oğuznamelerdeki Türk Ata'nın halk inançlarında yaşadığını ilk defa Kırgız Türklerinde gördük.

Birçok Oğuzname Türk Ata'ya Peygamber hiyerarşisinde yer vermektedir. Özbeklerin üzerinde önemle durdukları, Şerafeddin Ali Reşididdin'in Emir Timur şeceresinde Türk Ata Nuh ve Yafes'ten sonra gösterilmektedir. Karahanlı Nişancı Mehmed Paşa Nuh ve Yafes'ten sonra Oğuz Han'a yer vermektedir. Âşıkpaşa oğlu'na göre Nuh, Yafes (...) Karahan Oğuz sıralaması yapılmaktadır. Türkmenistan halk bilimcileri bir Türkmen gencinin 7 atasının ismini bilmesinin Türkmenliğini ispat için şart olduğunu, bu ataların Âdem Ata ile başlayıp Türk Ata'yı da içine alıp öz atası ile tamamlandığını ifade etmektedirler.

Türk Ata'nın Peygamberler kronolojisinde varlığını kabul ettikten sonra, yani Tanrı'nın elçileri arasında ismi Türk olan bir tebligatçının mevcudiyetini imkân nisbetinde belirledikten sonra Türkçenin ilahî mesaj tebligatında "hak dili" veya "Rabca" olduğu veya Rabcalardan biri olabileceği hususu gündeme gelmektedir. Gerçi, Türkçe'nin ilahî mesaj iletişiminde vasıta olan lisanlardan birisi olduğuna dair birçok tasavvuf metninde ve divanda beyitler vardır. Bizim için bu yazının boyutları itibariyle önemli olan, Türk Ata'nın dili olan Türkçe ile ilahî emri iletmiş olmasıdır. Türk Ata'dan evvelki ve sonraki ilahî uyarıcıların farklı dilleri iletişimde kullanmış olmaları, Türk nebi gerçeğinden hareket edildiğinde Türkçe'nin ilahî mahiyetini "yok" saydırmaz. Zira Türk Ata, obası ve Türk akaidinin (muhtemelen Türk töresinin) başka bir dille iletişimini sağlamış olamazdı. İlk Türk toplumu Türk Ata ile mi başladı? Bize göre Türk Ata'nın da obası veya ailesi vardı. Belki bu oba-i Türk idi. Bu nokta Türklük bir kan bağı olayıdır ki, bir nevi seyitliktir. Ancak Türklük sadece ve mutlaka oba-ı Türk'ten türemedi, Türk Ata'nın şeriatının, dininin geldiği ortam, Türk Ata'nın ilk tabiinleri de Türk idiler. Giderek Türk Atanın tebliğ ettiği Tanrı buyruğunu kabul edenler Türk oldular, Türkleştiler. Türk Ata'nın davetçisi olduğu Tanrı buyruğu yayıldıkça, Türklük yayıldı. Bu noktada Arapça'nın Rabca olarak kabul edilmesi ile Türkçe için dincenin Rabcasıdır. Veya Türkçe Rabcalardan biridir denilmesinin hiçbir farkı yoktur. Rabca veya Allah dilleri itibar sıralaması yapılabilir mi? Bize göre bunun mantıklı bir izahı ve sağlayacağı bir yarar da yoktur. Ancak Peygamber efendimiz Hz. Muhammed Allah'ın son tebligatçısıdır. Onun dili bilindiği gibi Arapça'dır. Bizim hâsâ o'nun dinine ve o dinin dili ve alternatif arama gibi bir bidatımız yoktur elhamdülillah.

Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye çevrilmesi veya mealin, aslının yerini tutmayacak olmakla birlikte Arapça bilmeyenlerin mealinden istifade ile

yetinmesi, günümüz Arapçasının tamamen Kur'an Arapçasını karşılayamadığı gibi konularda lehte ve aleyhte görüşler açıklanmıştır. Ezanın Türkçe okunabilmesi de zaman zaman tartışılmıştır. Bu hususlar konumuzu doğrudan ilgilendirmemektedir. Ancak: Arapca, Kur'an dili ve Rabca ilişkisi itibariyle Allah buyruğunun tercümesi konusu tartışılırken, Türkçenin de bir dönemin Rabcası olabileceği hususu konumuza önemli bir boyut getirmektedir.

Kelam-ı Kadim, Allah kelamının lisanı konusunda ne buyuruyor. Yönlendirmiş olmaktan Kadir-i Mutlak'a sığınırız. Zuhurif Sûresi, âyet 3'de "Düşünüp anlamamız için onu Arapca bir Kur'an yaptık" Yusuf Sûresi âyet 2'de "Biz onu Arapca bir Kur'an olarak indirdik ki anlayasınız" Meryem Sûresi âyet 97'de "Biz Kur'anı senin dilinde indirdik ki, onunla korunanları müjdeleyesin ve inatçı bir kavmi uyarasın", Nahl Sûresi âyet 103'de "Bu ise apaçık Arapca bir dildir." denilmekte iken; ilahî mesajın dilinde düşünüp anlaşılacak ve mesajı ileticinin dilinde olması aranmıştır. Onunla korunacakların yararlanması esas alınmıştır.

İnsan mantığı da inanabilmek için anlamayı gerektirir. Amel ve iman inanılmadan olmayacaktır. Anlayabilmek anlatım dilini bilmekle olur. Sadece dil birliği herşey değildir. Ancak, şüphesiz dil büyük bir faktördür. Tebliğ dili, sadece gramer anlamında bir vasıta değildir. Lisan anlamında olmayan gönül dili gibi diller de vardır. Nitekim konuşup dinlemek anlamında Rabca'yı bilmeden Rabbini anlamak da mümkündür ve örnekleri de az değildir.

Bu noktada tekrar Hz. Türk ve onun tebliğ dili Türkçe'ye dönüldüğünde, Türklerin Arapca'dan evvel ve ana dillerinden başka bir dilleri olmadığına göre, Türkçe Rabca idi denilebilir. Türkçe için yaptığımız bu mantık yürütme diğer diller için de yapılabilir mi? Türedi diller yani anadillerin varyantları için söylenemez. Ayrıca bir topluma birden fazla müteaddid uyarıcı gelmiş olabilir ki, buna göre Türkçe birkaç Nebiye ilahî iletişim vasıtası olmuş olabilir veya farklı toplumlar aynı dili konuşuyorlar ise onlara gelen uyarıcıların Rabcası aynı olabilecektir.

Bu vesile ile, Muhammedi dönemde Müslümanlığı Türklere anadilleri olan Türkçe ile ulaştırılan Türkmen ulularını anlamak daha da kolaylaşıyor, denilebilir. Bu hususta bağıntılı bir diğer husus da, Osmanlı Sünni İslamın "El Etrak bî idrak veya Etrak bî idrak gibi) Türkmen/Türkün aşağılanmış oluşu, muhtemel bir bid'ad'ın önlenmesi için olamaz mı? Zira yürütülen mantığa göre Müslümanlıktan evvel İslamın başka bir dönemdeki ismi olan Türklüğe Türk halk, tekrar yönelmiş olabilirdi ki, Müslümanlıktan nice zaman önce var olabileceği üzerinde durulan bu tevhid inancına rükünmek haramdır.

Enver Paşa'nın Atatürk için Güney Türkistan'dan yaptığı açıklama çok anlamlıdır. O Enver Paşa ki eşine "Belki ben hemen yarın şehitler zümresine

katılacağım. Bak! Benim ölümüne sakın üzülmeysin, sabırlı ol! Hele bir düşün, benim şehit olmam senin için ebedî bir iftihar kaynağı olacaktır." duygularını ifade etmektedir. Uluğ Türkistan'ın kurtuluşu için şehit olan Enver Paşa; "Mustafa Kemal Paşa'nın başarıya ulaşması için mümkün olan hiç bir yardımı esirgeme, zira Allah, onu bu memleketi düşmanlardan kurtarmak için (aramızdan) seçip göndermiştir."²¹ demektedir.

Türk kimliği üzerinde yapılan çalışmalar Türkiye dışındaki Türkler tarafından daha bir yoğunlukla sürdürülmektedir. Özellikle Oğuznameler üzerinde ciddi şekilde durmuşlar ve durulmaktadır. Özbekistan, Kırgızistan ve Türkmenistan Kolyazmaları Enstitüsü arşivlerinde orijinal Oğuzname metinleri olduğunu Kazakistan'daki durumu yeterince bilmemekle beraber, Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan ve Kırgızistan Bilimler Akademilerinin neşrettiği bazı Oğuznameleri görme imkanı buldum²². Ayrıca son yıllarda yazılan birçok millî tarih Oğuznameler'i ihmal etmeksizin Türk tarihinin başlangıç dönemini belirlemeye çalışmaktadır²³. Bütün bunların bizi ilgilendiren yanı Oğuznameler'de "Türk Ata"ya yer verilmiş olması ve Türk Ata'nın Peygamber hiyerarşisinde yer almış olmasıdır.

Atatürk 1 Kasım 1922 tarihinde Saltanatın ilgası (kaldırılması) münasebetiyle T.B.M.M.'de yaptığı konuşmada; "Efendiler! Bu dünyayı beşeriyette asgari yüz milyonu aşan nüfustan mürekkep bir Türk millet-i azimesi vardır ve bu milletin saha-i arzdaki vüsatı nisbetinde saha-i tarihte de bir derinliği vardır.

Efendiler! Bu umku isterseniz iki mikyasla ölçelim; birinci vahid-i kıyasi, edvar-ı kablet-tarihiyeye ait mikyastır. Bu mikyasa göre Türk milletinin cediti âlâsı olan Türk namındaki insan; ikinci, ebülbeşer Nuh Aleyhisselamın oğlu Yafes'in oğlu olan zattır. Tarih devrinin tedarik-i vesaike pek müsamahakar olan ilk safhalarına biz de müsamaha edelim; fakat en bâriz ve en kati ve en madde delâil-i tarihiyeye istinadan beyan edebiliriz ki, Türkler on beş asır evvel Asya'nın göbeğinde muazzam devletler teşkil etmiş ve insanlığın her türlü kabiliyatına tecelligâh olmuş birer unsurdur. Sefirlerini Çin'e gönderen ve Bizans'ın sefirlerini kabul eden bir Türk devleti, ecdadımız olan Türk milletinin teşkil eylediği bir devlet idi." diyordu. Atatürk Türklüğün ufki ve şakulî derinliğine değindikten sonra Türklüğün 15 asırlık tarihi geçmişini belirtiyor. Türklerin ilk atasının ismi Türk iken Nuh Aleyhisselam'ın oğlu Yafes'in oğlu olan zatın isminin de Türk olduğunu belirtiyordu²⁴.

21 Z. Kitapçı, Türkistan Millî Tarih ve Kültür Davamızın Temel Meseleleri, İstanbul 1993, sh. 35

22 Fazlallir Reşididdin (Farsçadan Trc. eden Salar Baba Gulalıoğlu salar Harıdarı H. B. Halimov'un önsözü ile) Oğuzname Aşkabat 1990; Salem Elizade'nin tercümesi Mirze Rahimov'un Medoksonuyla Oğuzname, Baku 1987

23 Şerafeddin Ali Yadinink, Amir Temur Acdadları, (Farsçadan tercüme eden Omnulla Buriyev), Taşkent 1992; Turken Keneş Yunusov, Kırgızlar, c. I-II, Bışkek 1991

24 Zikreden: Muzaffer Özdağ - Yeni bir yüzyıla girerken Atatürkçü Görüş Açısıyla Türkiye ve Türk Dünyası Jeopolitiği, Ankara 1995, sh. 37

Kaşgarlı Mahmut, Türk konusuna değinirken; "Allah'ın devlet güneşini Türk burçlarından doğurmuş olduğunu ve göklerin bütün dairelerini Türklerin devletleri çerçevesinde döndürmüş olduğunu gördüm.

Tanrı onlara Türk adını verdi ve yeryüzüne hakim kıldı. Cihan imparatorları Türk soyundan. Dünya milletlerinin yönetimi Türklerin eline verildi. Türkler Tanrı tarafından bütün kavimlere üstün kılındı. Haktan ayrılmayan Türkler Cenab-ı Hak tarafından hak üzerinde kuvvetlendirildi. Türkler ile beraber olan kavimler bile aziz oldular. Böyle kavimler Türkler tarafından her arzularına eriştirildiler. Türkler himayelerine aldıkları milletleri kötülerin şerrinden korudular. Cihan hakimi olan Türklere herkese muhtaçtır. Onlar derdini dinletebilmek ve bu suretle her arzuya nail olabilmek için de Türkçe öğrenmek lazımdır."²⁵. demektedir. Konumuz itibariyle Türklere "Türk" adını Tanrı vermiştir. Ancak, anlaşıldığına göre bu ad, bir cemaata, bir millete bir kavme verilen addır. Yani topluluk adıdır. Topluluğun bu adı alışı; cemaatin imamı, milletin önderi veya kavmin ilk atasının isminden mi neşet etmektedir? Cihanı yönetmekle görevli Türk imparatorları Cenab-ı Hak tarafından hak üzere kuvvetlendirilmişlerdi. Haktan ayrılmamaları gerekiyordu. Adeta insanları ilahî bir buyruk üzere yönetiyorlardı. Bir Türk soyu vardı. Bu noktada bir "Türk Ata" veya "Aba-ı Türk" hatıra geliyor ki bu Ata veya Abası ise birlikte bu Ata Aziz kılınmıştır. Ayrıca "haktan ayrılmayan" Türkler ile beraber olmak Türk şecaatına, Türk akaidine göre yaşamak demek olmalı.

Diğer iki önemli husustan birisi, "Türklerin Tanrı tarafından bütün kavimlere üstün kılınmasıdır." Öteki ise Türkçe öğrenmenin lüzumudur. Bunlardan birinci hususa muhtelif vesilelerle tekrar dönülecek olmakla birlikte, kulluk icabatı itibariyle eşit efor gösterenler arasında ind-i Allah'da üstünlük islama göre mümkün değildir. Adil Allah, kullarını ırklarına göre değil "takva"larına göre taltif etmektedir. Bu noktada ehl-i beyt ve sahabe gibi müjdelenmiş olmak hatıra gelmektedir. Giderek bu mantık bizi Türk'ün; Türk Ata, Türk Ata'nın belki sahabe ve ehl-i beyt ile Türk Ata şeriatına uyanları kapsadığını düşündürmektedir. Türklerle birlikte yaşayan milletlerin kötülerin şerrinden korunmaları da o milletlerin Türk şeriatı kapsamında yaşamaları şeklinde izah edilebilir. Türkçe öğrenmek konusuna gelince, tahlilimiz sağlıklı ise ilahî tebligatın, tebliğ dilinin bilinmesi tebliğin mahiyetini anlamak, anlatmak ve hayata geçirmek için gayet tabii lüzumludur.

Gök Tanrı semavî inanç sistemine dayadığımız ve ilahî görevli olabileceği ihtimali üzerinde durduğumuz Türk Ata ile başlattığımız, Tanrının verdiği kut'dan güç olarak, muhtemelen onun nizamı olabilecek olan Töre'ye göre uygulamaya geçilen ve değişen hanef dinî isimlerine rağmen devamlılık gösteren uygulama cihan hakimiyeti idi. İslam adına

Nizam-ı Âlem'i getirmek ve Allah'ın sözü, İ'lay-ı Kelimetullah'ı yüceltmeği amaçlardı. Mehmet Niyazi'nin eseri bu konuya da yer vermektedir²⁶.

"Buka Han'a rüyasında kozalak biçiminde bir Yada (Yeşim) taşı veren aklar giyinmiş ihtiyar; (Bu taşı muhafaza et dünyanın dört yanı senin bayrağın altında) müjdesini verir. Buka Han insanların yaşadığı her yeri hiçbir isyancı serkeş bırakmaksızın kendi idaresi altına alarak Tanrının verdiği görevi tamamlamıştır. (...) İşbara Kagan da Çin imparatoruna gönderdiği mektupta; (Gökte nasıl bir Tanrı varsa yeryüzünde de dünyayı idare eden bir tek hükümdarın olması gerekir," diyordu. (...) Ok ve yayın birleşmesi cihan hakimiyetinin tesis edildiğini anlatırdı. Yay, hakimiyet ve tanrı iradesini temsilen hakanı, ok ise kavmi sembolize ederdi (...) Uygur Kağanı, Gazneli Sultan Mahmud'a yazdığı mektupta; "Tanrı yeryüzü ülkelerinin hakimiyetini bize verdi" diyordu. (...)

Türkler bilhassa kuvvetli oldukları dönemlerde kainatın merkezi ile kendi merkezlerini aynı yer olarak düşünüyorlardı. Burayı da altın (veya temur) karık (Kargu denen Kutup Yıldızı'nın altında sayıyorlardı. (...) Sultan Sencer, cihan padişahlığına yükselişini tek Tanrının varlığı ile izah etmektedir. Allah'ın dünyayı yönetmeyi kendisine emanet ettiğine inanmaktaydı. (...) Osman Gazi, Orhan Gazi'ye; (İslâm dinini neşir ve ta'mim et, yeryüzündeki hükümdarların vazifesi budur) diyordu. (...) Fatih Sultan Mehmet seferlerinin gerekçesini açıklarken (İslâmı yüceltmek ve Allah yolunda savaşmak kıyamete kadar devam edecektir hadisini esas aldığını belirtir. Daha sonra bu ülkü Kızıl Elma mefkuresi olarak bilinecektir. (...) Osman Gazi'nin, Selçuk Han'ın Türk cihan hakimiyeti mefkûresine yorumlanan rüyaları bilinmektedir²⁷.

Tanrının, dünyanın hakimiyetini emanet ettiği Türk, ne medeni bir Türktür. Bu Türkün evsafı, sadece Türkçe konuşması, Türk olarak bilinmesi, kendisini ismen Türk bilmesi veya resmi kayıtlarda Türk olarak geçmesi midir? Taşınması gereken özellikleri, uyması gereken ilahi mevzuatı adına hareket ettiği yaradanını unutmuş Türk'e, Tanrı neden cihan hakimiyetini bahşetsin ki? Böyle lutuf evvela Tanrının kullarına adil davranma sıfatı ile aykırılık arzeder.

Kut bulmak gibi, Kut'u muhafaza edebilmek de Kut'u verenin ilahi emrine uymağa bağlıdır. Cengiz Han da Gökçe adlı bir Kam aracılığıyla ilahî zafer müjdeleri aldığına inanıyordu. Türkler müslüman olunca bu inanç İlä-yı Kelimetullah olarak algılandı. Cengiz imparatorluğunda bile bölüşülen devlet değil, hakimiyet hakkı idi. Mülkün sahibi Tanrı idi. Hakan ise emanetçi idi.

"Türkler size dokunmadığı sürece sakın siz de Türklere dokunmayın Hz. Muhammed". Bu hadisteki Türk kelimesi, kut bulmuş ve Töre'yi

26 Mehmet Niyazi, a.g.e.

27 Mehmet Niyazi, a.g.e.

hayata geçirmiş anlamında olmalı, genel anlamda sıradan Türk kastedilmiş olamaz.

Kaşgarlı Mahmud'un zikrettiği "Benim Türk adında bir ordum vardır. Türk dilini öğreniniz çünkü onların hakimiyeti uzun sürecek" gibi hadislerin üzerinde durup yorumumuzda bu hadislere de yer vermek istiyoruz. Uzun sürecek hakimiyet sadece yalın anlamda siyasi hakimiyet midir? İlahî tebligatı duyurma periyodu, alınan görevin kesintisiz olan sürecidir. Hanef inanç zinciri yeni "uyarıcı halkaları" aldıkça, Türk halkının hakimiyet süreci bitmiş olacaktır. Adı Türk olan bu ordu sade manasiyle; miğfer, kılıç ordusu değildi. Tebligat ordusu idi.

Kaşgarlı'nın Türkçe ile ilgili aktardığı hadis, sahih olmalı ki, Türkçe bu derece yaygın olmuştur. Hadiste "Türklük" tarihten geliyordu. Hadis'in geçmiş dönemi ve gelecek itibariyle geçerliliği vardır. Tamamen tarihte kalmış bir Türk'ü Peygamberimiz, geçerli özelliklerinden bahisle neden zikretmiş olsunlar. Bu izah ışığında Türklük sadece antropolojik anlamda, alınmamalıdır. Hatta gazap edilen kavme saldırtılacak Tanrının ordusu geçmişte kalmış olamaz. Tanrının gazabına uğranılabilecek beşerî hatalar günümüzde ve gelecekte de olabilirler.

Türk dilinin öğrenilmesi ve Türk hakimiyeti de, sadece ülkenin başkentinde Hakan tahtında oturabilmek olarak anlaşılmalıdır. Yeni uyarıcıların başlatacakları yeni süreçlerle tamamlanmış olmalıdır.

Müslümanlığın intişarı sırasında Türkler tek Tanrıya inanıyorlardı. Gök, yer ve bütün mahlukatın yaratıcısı olarak kabul edilen bu Tanrının Türklerin Tanrısı olduğu üzerinde durulmasıdır.

Bize göre, diğer kavimlerden farklı tutulan Türk'ün hangi Türk olduğu, ne anlamda Türk olduğu üzerinde durulmalıdır. İlahi obası ile bir Türk ve bu obanın tebliğcisi olduğu ilahi mevzuata amel ve iman eden bir Türk ile, ismen Türkten sayılan bir Türk aynı olamaz. Zira Kut'u istismar eden Kagan'dan dahi kut geriye alınabilirken, Türk-vari amel ve iman etmeyen kimseyi "Türk Tanrı/Ulu Tanrı"nın başka kavimlerden üstün tutması, evvelce de belirtildiği gibi, hâşâ Tanrılık evsafı ile çelişki oluşturur.

SONUÇ

Müslümanlık hanef inanç sisteminin son halkasıdır. Hanef inancının Hz. Âdem'den itibaren birçok halkası daha olmuştur. Bu halkalardan birisi de muhtemelen Gök Tanrı inancı ve tebligatçısı da muhtemelen Türk Ata idi. Bu inancın kuralları Töre kapsamında tezahür ediyor ve müjdelenmiş kulları durumu Ulu Tanrı/Gök Tanrının Kut vermesi ile izah ediliyordu.

Türklük bir kavim adı olmaktan öteye bir inanç bütününe hayata yansıtma olayı idi. Bu anlamda Türk olmak için genler veya kalıtım zarureti gerekmiyordu. Milliyetin bu tarz tezahürü Türklüğü yaygınlaştırdı. Onu

antropolojik sınırları aşan yaygın bir medeniyet haline getirdi. Türklük inancı yayıldıkça, bu inancın tebligat dili olan Türkçe de yaygınlaştı. Doğal olarak Türkçe o yazıldığı her coğrafyada yeni varyantlarını geliştirdi.

Bu kapsamda ele alınmış bir Türklük anlayışı en azından milli kimliğin kendi mecrasına girmesini sağlar. İnançlı olma ile tutucu olmanın farklılığını ortaya koyar ve kültür ortaklığı gibi yakın akrabalık türü, Türk dünyasındaki muhtemel kimlik aykırılıkları ihtilafını giderebilir.

Konu, üzerinde yapılmış çalışmalara rağmen halen fevkalade hamdır. İnanıyoruz ki, işlendikçe, daha sağlam bir zemine oturtulması mümkün olabilecektir. Gerekli yenilenmelerinden sonra muhtemelen Türk kültür milliyetçiliğinin insanlığın hizmetine katkısı itibariyle yararlı vesile olabilecektir.